

ELEGANT - TIDNING

N:o 38.

Onsdagen den 14 November 1810.

OM DET NÄRVARANDE STOCKHOLM.

(Fortsättning och slut från Tidningen N:o 37.)

Efter Grossörerne följa, i mitt tycke, i naturlig ordning, Stadens Tiggare, och deras antal är — oaktadt vår väl inrättade och väl lönta Fattigvård — icke ringa. Du möter några sådana på alla allmänna promenader och utanför alla recreations-ställen. Somliga vilja, på sitt sätt, förtjena sin Sexstufver derigenom, att de efter sin förmåga, söka bidraga till vårt nöje; och det gör mig verkligen ondt, om jag ibland ej kan gifva en sådan något. — Andra åter tigga rått och slätt, och hos dessa har jag anmärkt en besynnerlig olikhet i sättet att tilltala Individuer af särskilda stånd. Vända de sig till en ung Militär, så anropa de alltid: "*Nådig Baron!*" — går åter en Civil förbi, så är deras vanliga formel: "*Söta, lilla, vackra Herre!*" Beror denna olikhet på slumpen, eller hafva de verkligen uträknat dessa båda ståndens inre önsknin- gar? Trånar den unge Löjtnanten verkligen efter att vara förnäm, och Bokhållaren och Sektern att vara vacker och briljant? — Säkert är, att ibland dessa sednare skall man söka det man egentligen kallar en *Petit-maitre*. — Ännu en reflexion, i anledning af våra Tiggare. — En viss del af Stadens Damer äro ganska gifmilda mot dessa arma gummor, som med rysligt förstådda anleten och utmärklade kroppar, slåpa sig fram öfver gatorna. — Kanske de se i dem, som i en trolspegel, sitt tillkommande öde, och använda derföre den gudomliga regeln: "Hvad du vill att andra skola göra dig, det göra du ock dem!" —

Nu borde jag väl tala om Stockholms Fruntimmer; men hvad skall jag säga om dem? — Icke derföre, att det ej låter

såga sig ganska mycket om ett så vackert ämne; men Gudnäs! jag känner detta vackra ämne ganska ofullkomligt. O de stora hatarne, och min korta syn! — Damerna äro här, som annorstädes, själen i alla sällskaper och alla ordnar. I de bättre kretsarne lära de vara roade af vittra yrken: det vil säga, de hafva läsning hos *Rademine*, gissa charader och sjunga *Wallins* och *Lindegrens* visor. Dock skola de, som mig försåkrats, aldeles vara fria från den gråseliga känslsamhet, som förr var ett kännetecken på en vitter flicka. Härmed må nu vara huru det vill, jag kan i det fallet ingen ting mera med visshet säga, än att de flitigt besöka Theatern, och att många af de Skönas händer slås tillsammans, när, i *Natur och Skyldighet*, Soldaterna presentera gevär för fångens sonliga känslor. — Vanligtvis hafva våra Tanter, Systrar och Kusiner på landet, mindre fördelaktiga tankar om Stockholms damer, — men jag tror att de göra dem otått. — Ätminstone gå de flitigt i kyrkorna, och blefvo de för ett par år sedan just förtörnade på *Angelini*, salig människan, för det att han tillagnade dem sin öfversättning af *Ninon l'Enclos' Bref och Lefverne*. Ja, jag har med egna ögon sett ett par ganska granna fruntimmer, som ändå dertill talade fransyska, med ovilja och rodnad vända sig bort från *Endymions* nakna bild i Museum.

Men till hvilken längd har ej detta bref vuxit! Jag vill därför sluta, efter jag ernått min åsyftade afsigt; och skulle det icke till all olycka, i motsatt förhållande, sätta dig i elakt lynne, så skall jag en annan gång meddela dig speciellare underättelser om vårt närvarande Stockholm: helst som det är anledning förmoda, att det skall blifva, nu en tid bortåt, Theater för de mest roande och interessanta högtidligheter.

BELIALS-PROCESSEN.

Lucifers Process mot Jesus Christus heter en bok, som år 1368 utgafs af *Jacobus de Ancharamo*, eller *de Theramo*, Prest och Archidiakonus vid *Aversa* (på andra sidan om Neapel). Denna bok är tillagnad Påfven *URBAN VI*, och ädrog sig, i original och mångfaldiga öfversättningar, hela världens uppmärksamhet. Den sista upplagan af den fransyska är tryckt 1584. Likasom den

tyska, är hon prydd af en mängd träsnitt, som i löjliga, men förträffligt skurna figurer framställer hela procedurans gång. Man ser der Djeflarna, såsom Helvetets Vaktmästare, Prokuratorer, Advokater, Aktuariet och Notarier, klädda i då bruklig fransysk drägt. Salomon är Öfverdomare, och Moses Advokat på Christi sida. Satan, Kåranden, känner sig dock äga nog styrka i chikanen, för att sjelf utföra sin sak. David, Jesaias, Ezechiel och Johannes Döparen m. fl. afhöras som vittnen. Deras vittnesmål utfalla till Svarendens fördel, men Belial försvarar sig som en — Djefvul. Satan förlorar ändock hos Presidenten Salomon, men är nog oförskämd att vådja till Högsta Domaren. Då denna icke är någon annan än Gud Fader sjelf, så synes dennes slägtskap med en af parterna lägga någon svårighet i vägen. Belial vågar dock just icke att rent af förklara sig missnöjd med Gud Faderns domarekall; men föreslår en Compromiss, som äfven af motparten antages. Aristoteles väljes å Christi sida, Jeremias å Belzebubs, och Jesaias å Beggederas, för att fälla utslaget. Man kan lätt tänka, att Belial slutligen förlorar hela processen med expenser och rättegångskostnader. — Judar och Hedningar, som på Helvetesförstens instiftan *interveniendö* hade blandat sig i saken, inbegrepos under lika fördömmelse; och samma öde hade väl träffat de *christliga* Syndarne af alla stånd, om icke den Heliga Jungfrun med en ganska allvarsam förbön intercederat för dem. — Så har Oförståndet i alla tider lekt med heliga ämnen, och ombyter blott namnen på sina sottiser.

ÖFVER R A D B A N D E T.

Radbandsbönen är en slags andaktsöfning, hvarvid *Ave Maria* eller den Engelska Helsningen, och *Fader Vår* samt *Tron* eller det *Apostoliska Symbolum* upprepas, antingen efter hvarandra, eller också, som ofta händer, vexelvis. Uppfinnarn af detta sätt att bedja, vare sig hvilken som helst, har kånhandat lånat det af *Acclamationerna* i Romerska Senaten vid bekräftande af de senare Kejsarnes val, då vissa Lof- och Bönformler så och så ofta reciterades, t. ex. *Auguste Claudi, Gudarna bevare dig* (upprepades sextio gånger); *Cl. Aug., alltid hafva vi önskat oss dig, eller en Förste som du* (upprepades fyrtio gånger); *Cl. Aug., dig behöfde Republiken* (fyrtio gånger); *Cl. Aug., du är en god Broder, Fader, Vän,*

du är en god Senator, du är en äkta Förste (åttio gånger); *Cl. Aug.*, befria oss från *Aureolus* (fem gånger); *Cl. Aug.*, rädda oss från *Palmyreerna* (också fem gånger); *Cl. Aug.*, fräls oss från *Zenobia* och *Victoria* (sju gånger); *Cl. Aug.*, *Tetricus* har varit ett intet (också sju gånger)

Utg. af *Melanges tirés d'une grande Bibliotheque* tror åter, att följande Historia gitvit anledning till Radbandet eller Rosenkransen. En ung, andåktig munk hade af en särskild devotion för den Heliga Jungfrun gjort sig till en lag, att alla morgnar, hela sommarn igenom, bekransa hennes bild med friska blomster. Men då vintern kom, och den unge munken råkade i stor bedröfvelse, att han ej mer ägde någon tillgång på blommor, sade Novitiernes Lärromåstare honom, att det skulle vara den Heliga Jungfrun lika behagligt, om han alla dar, i stället för att föråra henne femtio *rosor*, ville föråra henne femtio *Ave Maria*. Ynglingen lydde sin måstare, och efter någon tid visade det sig också, att han gjort väl deruti. Ty då han engång af röfvare blef anfallen i en skog, genom hvilken han i klosterårender måste gå, lemnade de honom hastigt, emedan de sågo Jungfru Maria sitta på hans skullror och flåta en *krans af rosor*, den hon satte på hans hufvud. Rövvarne blefvo så rörde af detta mirakel, att de omvände sig på stället, och då den unga munken återkom till sitt kloster, visade det sig, att han verkligen bar en rosenkrans på hufvudet.

DEN DELTAGANDE SMÅRTAN.

Turturdufvor i Iraks lund, J kuttrande Dufvor!

Hvem begråten J? hvem ropar ert trånande ack?

Åfven våra ögon och bröst, de gråta och blöda;

Våra Ålsklingar ock alla ju Gud oss betog.

Dufvor, klagen med oss; vi vilja med Er ock klaga;

Ljuft är i sorgen att bli tröst för en lidande vän.

Lördagen den 17 November utgifves N:o 39.

Upsala, tryckt hos STENHAMMAR och PALMBLAD,
Kongl. Akad. Boktryckare.

ELEGANT-TIDNING

N:o 39.

Lördagen den 17 November 1810.

HILJAN OCH ROSEN.

(Ur HERDERS Paramythier.)

Sågen mig, J hulda döttrar af den grofva, svarta jofden, hvem gaf Er den sköna gestalten? ty i sanning täcka voro de fingrar som bildade er. Hvilka små andar uppstego då ur edra kalkar? och hvilken vållust kändes J, då gudinnor vaggade sig på edra blad? Sågen mig, fredliga blommor, hur delade de sins emellan sitt glädjande värf, och vinkade åt hvarandra, när de så mångfaldigt spunno sin fina väf, så mångfaldigt stucko och smyckade den? —

Men J tigen, ljufva barn, och njuten er varelse. Vålan! mig må den lärande Fabeln förtälja, hvad Er mun förtiger.

Då Jorden fordom framstod, blott en naken klippa: se, då frambar en skara af vänliga Nymfer den blygsamma mullen, och villiga Genier voro tillreds, att blomsterströ det ödsliga berget. Mångfaldigt delade de sins emellan sitt göromål. Redan under snön och i det kalla spåda gräset började den anspråkslösa Ödmjukheten, och väfde den sig fördöljande Fiolen. Efter henne framträdde Hoppet, och fyllde med kylande dofter de små kalkarna på den lifvande Hyacinten. Nu kom, då det så väl lyckades dessa, ett stolt, prälände sällskap af mångfärgade skönheter. Tulpanen höjde sitt hufvud; Narcissen blickade omkring med sitt tränande öga.

Flera andra Gudinnor och Nymfer sysselsatte sig på mångahanda sätt, och sirade jorden, jubilerande öfver sitt herrliga konstverk.

Och se, då en stor del af deras verk med sina behag och deras fågnad deröfver förblommat, talade Venus till sina Gratier alltså: "Hvi dröjen J, Behagets Systrar? Upp! och väfven åfven af *Edra*

retelser en dödlig, beskädelig blomma." De gingo ned till jorden, och Aglaja, Oskuldens gratie, bildade Liljan: Thalia och Euphrosyne väfde med systerlig hand Glädjens och Kärlekens blomma, den jungfruliga Rosen.

Många fältens och parkernas blommor afunnades hvarandra; Liljan och Rosen afunnades ingen, och blefvo af alla afunnade. Systerligt bloustra de tillsammans på samma sommarfält, och pryda hvarandra; ty systerliga Gratier hafva oskiljaktigt bildat dem.

Åfven på Edra kinder, o Flickor, blomma, liljor och rosor; måtte åfven deras Huldinnor, Oskulden, Kärleken och Glädjen, vistas på dem förenade och oupplösliga!

POETISK HÄNRYCKNING.

En temmeligen obekant poët, Hr *Gudin de la Brenellerie*, annars ledamot af den temmeligen obekanta, men naturligtvis högst smakfulla Akademien i Marseille, försattes af Montgolfiers nya och — nekom det ej! — verkligt originella resmethod i en sådan förtjusning, att han i ett poëm, *Sur le Globe ascendant*, utropar: "Talen ej mer om omöjligheter! För den ständaktiga fliten är ingenting omöjligt. Cook går på hafsbottnen, Montgolfier flyger till himlen: öppna Helvetet för mig, och jag påtager mig att släcka dess eld!" *) — Lyckligt dock för den lilla Akademikern, hvars hjerna förmodligen denna gången var fylld af brännbar luft, att han genom det förutsatta villkoret lika litet kunde tagas på orden, som Archimedes, när han lofvade att rubba verldssystemet, om man nämligen kunde anvisa honom någon ståndpunkt i tomma rymden. Hvad för öfrigt anbelangar "Montgolfiers flygt till himlen" och "Cooks gång på hafs-bottnen", så känna vi tills dato lika mycket det förre åfventyret som det senare, och dessa oerhörda fenomen fortfara väl således att förblifva — akademisk poësi.

*) "Cook marche au fond des Mers, Montgolfier vole aux Cieux; Ouvrez moi les Enfers, j'en éteindrai les feux."

Längre fram uppmanar han Herrarne *Charles* och *Robert*, att med möjligaste hast fullända sitt luftskepp, och "utrusta det med segel och åror, på det *Engelsmännerna*, de förmättna, som nu sågo sig beröfvade företrädet att herrska öfver hafvet, icke måtte stjåla konsten från dem för att bemäktiga sig luften!"

S E S T I N E *)

af Sannazaro.

En enslig engelinna stå i skuggan
Med gyllne hår, mer strålande än solen, —
Ett saligt öde! — såg jag häromdagen;
Med ljusa blicken och med hvita handen
Hon glädde blomstren på den gröna kullen,
Som jag besjunga vill i alla tider.

Ve mig! när skall jag återse de tider,
Då hon mig sitta ber i svala skuggan,
Och fåster mig på denna sälla kullen
Från gryningen till afskedet af solen,
Och räcker mig den mjälla hvita handen,
Så ofta, som hon gjorde på den dagen?

Hvar gång jag mins den dyrkansvärda dagen,
Och än i hjertat klarna glädjens tider,
Jag åtrår skånkén af den dyra handen,
Som kärlek gaf, och frågar: hvar är skuggan?
Se, redan hvilar sig med Vägen, Solen:
Hvi ser jag engeln ej på rika kullen?

Hvad vållust njöt du, då du såg från kullen,
Mitt sköna fosterland! den väna dagen,
Till hvilkens sol kom min, den andra solen:

*) *Sestinsens* versform konstrueras af sex Strofer, hvarje strof af sex Rader. Radernas slutord äro beständigt desamma, men återvända i en viss ordning, hvars regler vi vilja på ett annat ställe anföra. Dess inre karakter är ett älskande vemod, som svärfvar fram och åter mellan vissa hufvudbestämningar af sitt saknade föremål. Dessa föreställningar besvara hvarandra, likt ett mångfördeladt echo, som förklingar mot slutet af strofen, men starkt upphämtas af den nästföljande, som åter upplöser och förmildrar det; och så ändå igenom, till dess de i en terzin sammanfattas, och der i en slags chor på en gång utändas sina älskade minnen. Man har orätt fördömt denna versart såsom onaturlig. Denna upprepning af consonanzer är grundad i saknadens egen natur. —

